

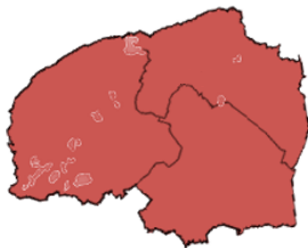
Techniekagenda Noord Nederland

- op weg naar de Regionale Actieagenda Techniek Noord Nederland -

**noordelijke bijdrage aan het landelijke
TechniekPact
2013-2020**

Drachten, 25 april 2013

1. Inleiding

In het regeerakkoord *Bruggen slaan* is de ambitie geformuleerd om met bedrijfsleven en onderwijs een TechniekPact 2020 te realiseren. Daartoe worden door de landelijke overheid acties in gang gezet met de stakeholders: bedrijfsleven, onderwijs, werknemersorganisaties en (semi-)overheden.

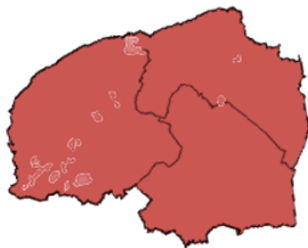
Naast deze landelijke initiatieven worden ook de regionale partijen benaderd om mede invulling te geven aan het TechniekPact. Dit gebeurt in een vijftal regio's. Eén van deze regio's is de regio Noord-Nederland; de provincies Drenthe, Fryslân en Groningen. De provinciebesturen is gevraagd voor deze regio het initiatief te nemen om de bijdrage die Noord Nederland aan het landelijke TechniekPact kan en wil leveren voor 1 mei 2013 te beschrijven. Deze dienen SMART geformuleerd te worden aan de hand van de 3 actielijnen:

- kiezen voor techniek
- leren in de techniek
- werken in de techniek

Wij gaan uit van een ketenbenadering die als volgt verloopt: van interesse in techniek, via (alsnog) kiezen voor techniek, leren in de techniek naar het einddoel: (alsnog en blijven) werken in de techniek. Wij rubriceren daarbij onze doelen enigszins anders dan landelijk. Ook kiezen in het VMBO en in het MBO en HBO brengen wij onder in de actielijn kiezen.

De provincies zien het belang hiervan in en hebben op basis van de landelijke vraagstelling een aantal acties in gang gezet. Resultaat is dat op korte termijn, met tal van stakeholders, de bijdrage van de noordelijke regio middels deze Techniekagenda Nederland is verwoord. Ambitieuze en realistische en recht doend aan de specifieke noordelijke situatie.

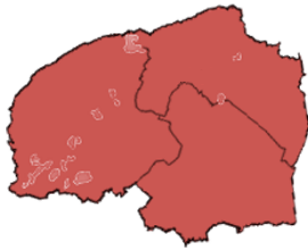
Deze Techniekagenda Noord Nederland is het startdocument. De komende tijd geven wij als initiatiefnemers hier samen met de stakeholders in Noord Nederland werkenderwijs verder inhoud en vorm aan. In dit stadium geeft het richting aan onze noordelijke ambities en vormt de kaders voor onze aanpak in de aanval op de personeelstekorten in de techniek in Noord Nederland.

2. Overwegingen

Kort beschrijven we in deze paragraaf beknopt welke ontwikkelingen, structuren en overwegingen hebben geleid tot de invulling van onze Techniekagenda Noord Nederland.

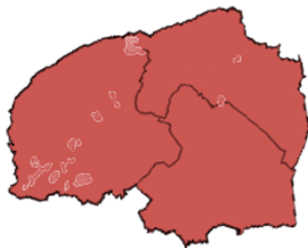
1. Partijen erkennen dat de komende jaren, ook in Noord Nederland, kwantitatief en kwalitatief problemen zullen ontstaan op de arbeidsmarkt ten aanzien van technisch personeel;
2. In Noord Nederland vinden er actueel een veelheid aan initiatieven, acties, activiteiten en projecten in de technieksectoren plaats gericht op de beschikbaarheid van geschikt technisch personeel nu en in de toekomst;
3. Tal van partijen, deels individueel en deels gezamenlijk, zetten middelen in om voldoende gekwalificeerd technisch personeel beschikbaar te hebben en te houden nu en in de toekomst. Deze partijen hebben op onderdelen verantwoordelijkheden en taken. Zij zijn daarbij autonoom en zetten eigen middelen, dan wel middelen die hun ten dienste staan, in om activiteiten en acties uit te voeren die bijdragen aan versterking van de technieksector in Noord Nederland;
4. De centrale vraag, voldoende gekwalificeerd technisch personeel, is leidend. Onze acties zullen zich niet alleen richten op de instroom aan personeel vanuit het initiële onderwijs. Met name ook beperking van de uitstroom uit de sector en herintreders en zij-instroom zien wij als belangrijke strategieën om aan de verwachte personele fricties tegemoet te komen.
5. De komende jaren zullen tal van oudere werknemers, ook in de technische sectoren, de arbeidsmarkt definitief verlaten in verband met pensionering. Wij zien de vervangingsvraag dan ook als belangrijkste factor die de vraag naar technisch personeel bepaalt. In mindere mate zal dit de groei van de sector zijn, hoewel dit in specifieke sectoren en gebieden wel degelijk van belang zal zijn.
6. De regio Noord Nederland beslaat een groot gebied (Ter Apel-Harlingen: 175 km). Het bevat een aantal grote stedelijke regio's naast gebieden met een sterk plattelandskarakter. De arbeidsmarktstructuur kent tal van samenwerkingsverbanden en –structuren die lokaal, regionaal, provinciaal en noordelijk van aard zijn. In meerdere regio's is sprake van terugloop van de beroepsbevolking en vertrek van hoger opgeleide jongeren naar stedelijke regio's. Daarnaast is er sprake van de 'trek' naar het zuiden en westen van het land. Hoger opgeleide, ook vaktechnisch, afgestudeerden verhuizen naar elders vanwege de werkgelegenheid in het noorden.
7. Consistente cijfers betreffende instroom, doorstroom in het onderwijs, doorstroom van onderwijs naar werk en uitstroom uit en naar werk in de techniek voor Noord Nederland zijn niet voorhanden.

8. Er zijn actuele ontwikkelingen die aanpalend en relevant zijn voor de Techniekagenda Noord Nederland. Afstemming en samenwerking is daarbij van belang.

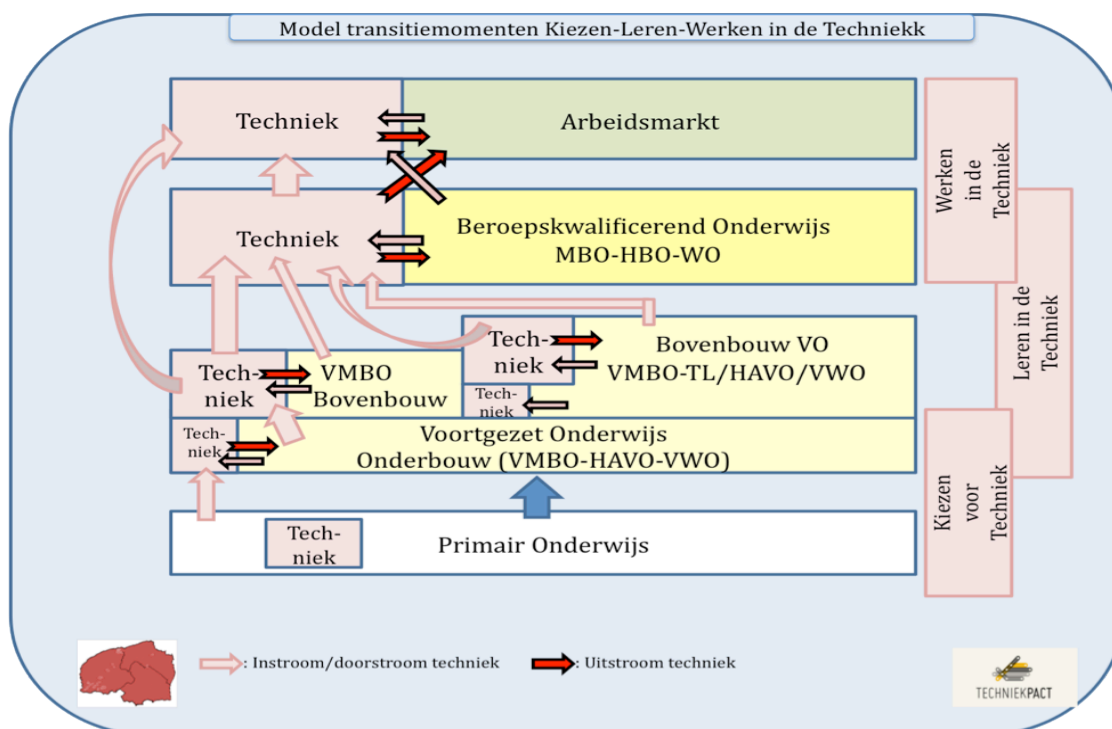
Met name betreft dit:

- programma's Bètatechniek Noord
- technologiecentra in ontwikkeling: Centres of Expertise (hbo) en Centra voor Innovatief vakmanschap (mbo)
- projecten Toptechniek in Bedrijf (Fryslân en Groningen)
- de inzet van Europese middelen die de noordelijke economische structuur versterken. Arbeidsmarktversterkende programma's en maatregelen maken hier deel van uit. In SNN-verband wordt hierover gesproken.
- de acties vanuit het nieuwe Actieplan Jeugdwerkloosheid middels de 3 arbeidsmarktregio's en de MBO-instellingen die specifiek betrekking hebben op techniek.

3. Model kiezen-leren-werken

We hanteren het volgende stroomschema om onze ambities in te verbeelden. Het schema geeft de keuzemomenten en bewegingen aan tussen onderwijs en arbeidsmarkt die bepalend zijn voor de beschikbaarheid van technisch vakpersoneel.

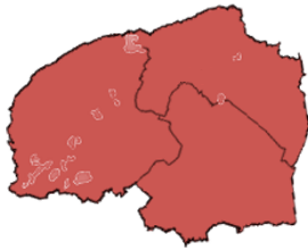

Figuur 1. Schema transitie- en keuzemomenten techniek

Toelichting

In het Primair Onderwijs is geen sprake van vaktechnische opleidingen. Het betreft hier technische vaardigheden en opleidings- en beroepsoriëntering techniek en technologie. In het Voortgezet Onderwijs is er in leerjaar 1 al wel sprake van vaktechnische opleidingen (vakscholen) of bètagerichte onderwijsprogramma's (technasium). In het VMBO wordt na het 2e leerjaar een keuze voor een sector gemaakt, waarbij techniek er één van is. Via de Vakmanschapsroute en de Technologieroute in de bovenbouw van het VMBO wordt instroom in technische MBO-opleidingen bevorderd. De VMBO Theoretische Leerweg (Mavo) is in dit model gepositoneerd bij de Havo en VWO omdat dit algemeen vormend onderwijs betreft en geen beroepsvoorbereidend onderwijs.

In de HAVO (aan het einde van het 3e jaar) en het VWO (aan het einde van het 4e jaar) wordt een profiel gekozen. Het profiel Natuur en Techniek bevat een sterke technische en technologische oriëntatie met bètavakken.

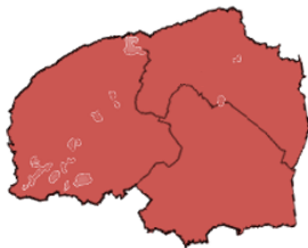
Het MBO en HBO bestaan uit beroepsgerichte vakopleidingen die leerlingen/studenten scholen voor de arbeidsmarkt. Ook privaat kwalificerend vaktechnisch onderwijs valt hier onder.

Het Wetenschappelijk Onderwijs kent technische wetenschappelijke opleidingen in chemie, natuurkunde etcetera.

Voor een groot deel is technisch vakpersoneel herkenbaar op de arbeidsmarkt vanwege de aard van het bedrijf waarin de werknemers werkzaam zijn. Echter ook niet specifiek technische organisaties kennen vaktechnisch personeel.

De pijlen geven de transitie-keuzemomenten aan. Bewegingen in de richting van de roze pijlen dragen bij aan meer technisch vakpersoneel. De rode pijlen geven de omgekeerde beweging aan: uitstroom uit technische opleidingen en uit technische beroepen.

Techniek moet in dit kader breed worden opgevat. Het betreft technische opleidingen die beroepskwalificerend zijn op MBO-niveau's 2,3 en 4 en HBO. Ook bètaopleidingen vallen hier onder. Met name betreft dit universitaire mastersopleidingen in de chemie, bouwkunde en constructiewetenschappen.

4. Onze doelen

Onze noordelijke ambitie vertaald naar doelen ziet er als volgt uit. We sluiten daarbij aan bij de landelijke actielijnen.

In 2020 worden de volgende doelen gerealiseerd in Noord Nederland (provincies Drenthe, Fryslân en Groningen).

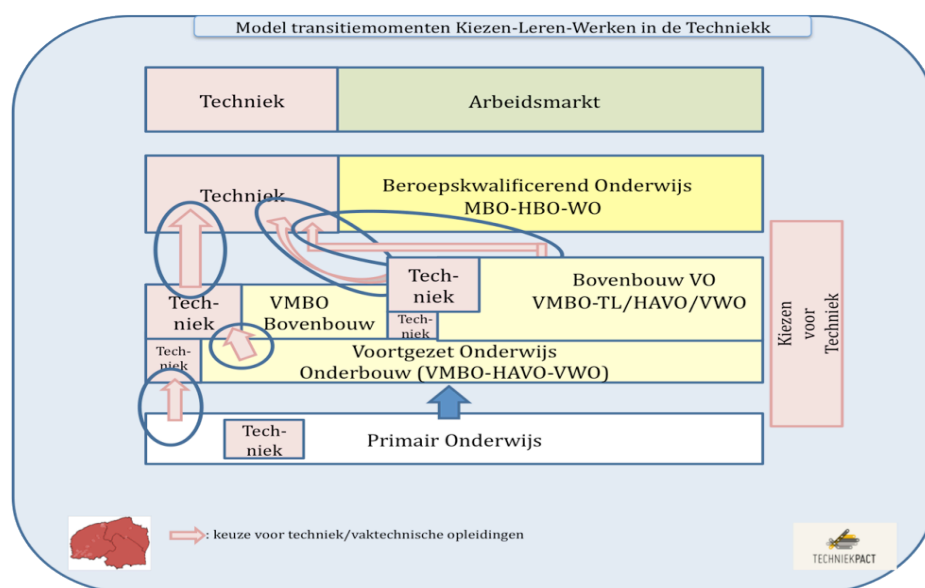
Actielijn 1. Kiezen voor techniek

Doel 1. Interesse in techniek

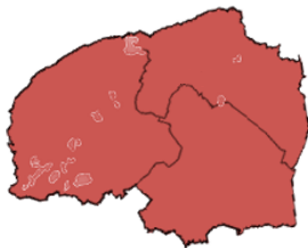
Jongeren worden in op een positieve, aantrekkelijke wijze in aanraking gebracht met techniek en kiezen voor techniek.

Resultaten: in 2020

- A. nemen alle jongeren in groep 7 en 8 van het basisonderwijs gedurende minimaal 16 uren per jaar deel aan activiteiten gericht op oriëntatie en keuzebegeleiding gericht op technische opleidingen en beroepen. Hiervan vindt minimaal 8 uren buiten de eigen onderwijsinstelling plaats (bedrijfsbezoek);
- B. is het aantal jongeren dat onderwijs volgt in de technasia verdubbeld ten opzichte van 2013;
- C. kiest 30% van de jongeren in het VMBO (basisberoepsgerichte en kadergerichte leerweg) voor het technisch sectorprofiel in de bovenbouw;
- D. kiest 40% van de jongeren voor een technische beroepsopleiding in het MBO en HBO uitgaande van 25 % in 2013;
- E. kiezen 10% meer jongeren een techniekmaster in het WO .

Figuur 2. Keuzemomenten kiezen voor techniek

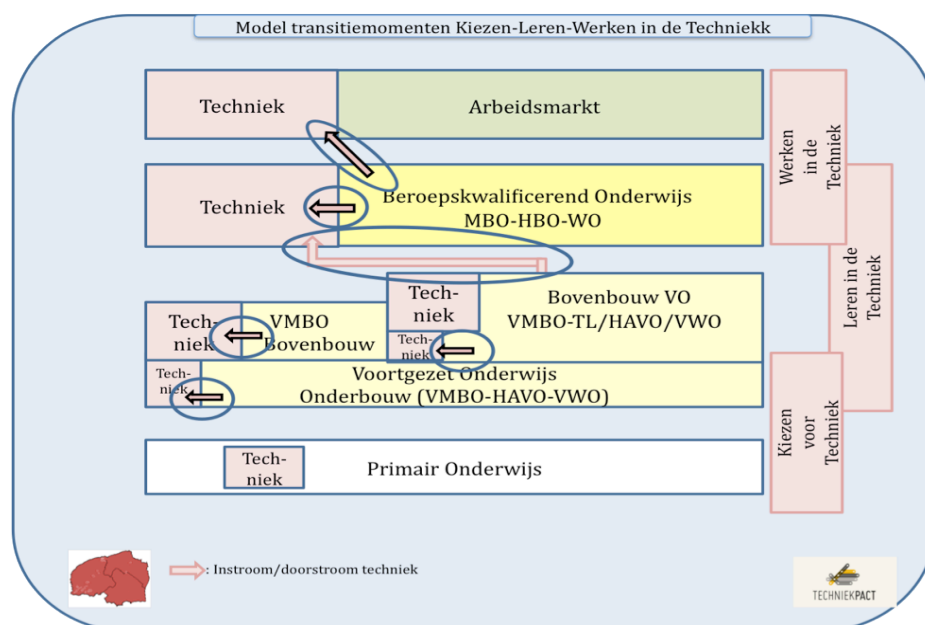

Doel 2. Leerlingen/studenten kiezen alsnog voor techniek

Jongeren in een niet-technische beroepsopleiding, kiezen voor een opleiding of werk in de technische sector of een technisch beroep . Zonodig via om- en bijscholing.

Resultaat: op jaarbasis 400 leerlingen/studenten die alsnog,

- kiezen voor een technische opleiding; of
- aan het werk gaan in de technische sector of een technisch beroep vanuit een andere beroepsopleiding dan techniek of een niet-bètaopleiding.

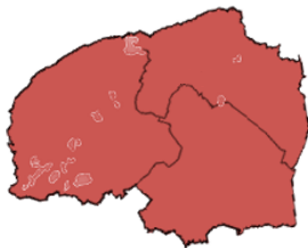

Figuur 3. Leerlingen/studenten kiezen alsnog voor Techniek

Doel 3. Werkzoekenden of werknemers kiezen alsnog voor techniek

Werkzoekenden en werknemers die werkzaam zijn (geweest) in niet-technische beroepen, kiezen voor een opleiding of werk in de technische sector of een technisch beroep. Zonodig via om- en bijscholing.

Resultaat: op jaarbasis 250 zij-instromers die kiezen voor een technische opleiding of aan het werk gaan in de technische sector of een technisch beroep.

Actielijn 2. Leren in de techniek

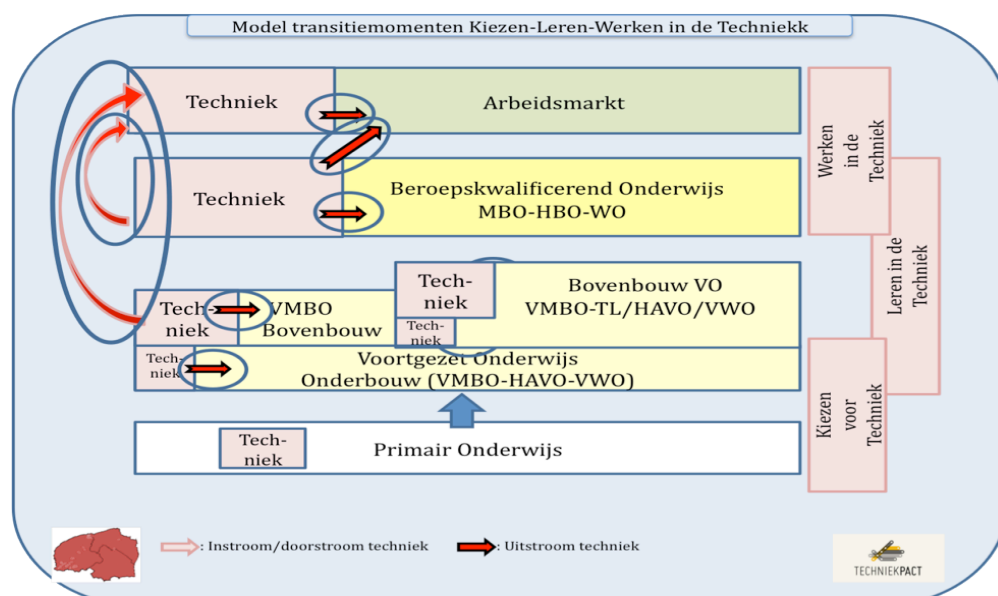
Doel 4. Keuzevast voor techniek

Jongeren die voor een technische opleiding gekozen hebben blijven bij deze (techniek)keuze en behalen een diploma van een technische opleiding (MBO en HBO) dan wel studeren af in een exact-technische richting (WO).

Resultaat:

Het percentage jongeren dat na het starten van een technische vakopleiding;

- voortijdig met deze beroepsopleiding stopt en aan het werk gaat (zonder diploma); of
 - een opleiding voor een andere beroepssector volgt
- wordt gereduceerd met 50%.

Figuur 4. Terugdringen uitval uit technische vakopleidingen

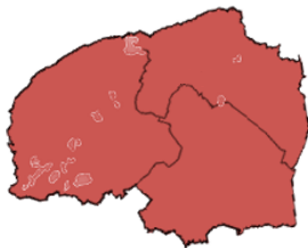
Actielijn 3. Werken in de techniek

Doel 5. Aan de slag in de techniek

Jongeren met een technische vakopleiding kiezen voor een technisch beroep.

Resultaat:

80% van de jongeren met een diploma van een technische beroepsopleiding gaat aan het werk in een technisch beroep dan wel kiest voor een technische of bèta-vervolgopleiding (van MBO naar HBO of van HBO naar WO).

Doel 6. Weer aan het werk in de techniek

Op de arbeidsmarkt zijn tal van werkzoekenden een technisch profiel (vakopleiding en/of werkervaring). Deze worden geactiveerd en ondersteund te werken in de technische sector of een technisch beroep.

Het betreft:

- werkzoekende werknemers met een technische vakopleiding die met ontslag worden bedreigd;
- werkzoekende werknemers met een technische vakopleiding uit andere beroepssectoren (deze hebben ooit een andere beroepskeuze gemaakt)
- kortdurend niet werkend werkzoekenden (< 6 maanden) met een vakopleiding afkomstig uit de sector
- langdurig niet werkend werkzoekenden (> 6 maanden) met een vakopleiding in de techniek

Resultaat:

- A. 75% van de werkzoekende werknemers met een technische vakopleiding en kortdurend niet werkende werkzoekenden gaan weer aan het werk in de technische sector of in een technisch beroep.
- B. 25% werkzoekende werknemers met een technische vakopleiding uit een andere beroepssector die in de techniek wenst te werken en langdurig niet werkende werkzoekenden met een vakopleiding in de techniek gaat aan het werk in de technische sector of in een technisch beroep.

Doel 7. In de techniek blijven

Werknemers¹ in de technieksector/technische beroepen blijven in de technieksector werken.

Resultaten:

- de uitstroom binnen het eerste jaar na instroom in de technische sector wordt gereduceerd met 50%;
- de uitstroom van werknemers die langer dan 1 jaar aan het werk zijn in de technische sector of in een technisch beroep naar een andere sector/niet technisch beroep is niet hoger dan 10%.

Doel 8. Binden van toptalent

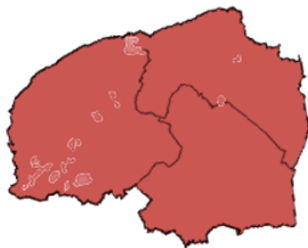
Hoog opgeleide technische toptalenten zowel van Nederlandse afkomst als internationale kenniswerkers gaan werken op de noordelijke arbeidsmarkt.

Resultaten:

Aansluitend aan de opleiding:

- gaat 50% van de hoger opgeleide technische en bèta-opgeleiden met een HBO-diploma of WO-masters en een Nederlandse achtergrond in Noord-Nederland aan het werk in de technische sector of in een technisch beroep;
- 10 % van de hoger opgeleide internationale kenniswerkers na afronding van de technische of bèta-opleiding gaat in Noord-Nederland duurzaam aan het werk (minimaal 1 jaar).

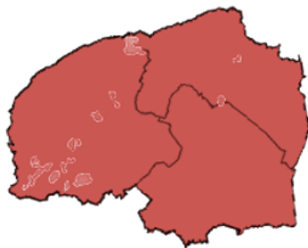
¹ Onder werknemers wordt hier niet verstaan BBL-leerlingen

5. Onze uitgangspunten

We hanteren de volgende uitgangspunten om onze ambitie en doelen te realiseren.

1. We zullen ons richten op het Landelijke TechniekPact en op basis hiervan een Regionaal Actieprogramma Techniek Noord Nederland opstellen dat recht doet aan de mogelijkheden en eigenheid van de noordelijke regio.
2. We willen acties en activiteiten inzetten op die plekken waar de personeelsfrictie het grootst is of wordt. Wij verwachten dat hier sprake van is of zal zijn voor functies met beroepskwalificaties MBO-3 of MBO-4 en op HBO- of WO-niveau in een bètarichting.
3. We gaan uit van de huidige, feitelijke situatie (nulmeting) om de meeropbrengst van onze inspanningen mogelijk en inzichtelijk te maken. Tevens biedt dit ons de mogelijkheid tot voortgangsbewaking en eventuele bijsturing.
4. De primaire verantwoordelijkheid voor de uitvoering en realisatie van de doelen en acties leggen we bij Onderwijs en Bedrijfsleven. De overheid is hierbij ondersteunend in de vorm van stimuleren en faciliteren, waarbij accent ligt op het leggen van slimme verbindingen. Naast deze rol dragen de Sociale Diensten als uitvoeringsorganisatie van de Gemeenten wel uitvoeringsverantwoordelijkheid (naast het UWV).
5. We streven er naar om de samenhang en afstemming is tussen de initiatieven, projecten, acties en activiteiten verder te versterken. Zowel op bestuurlijk vlak als operationeel terrein.
6. De lopende activiteiten en acties op het terrein van techniek in Noord Nederland laten we vertrekpunt zijn en worden waar nodig en mogelijk:
 - versterkt (kwantitatieve en kwalitatieve winst)
 - verbonden (efficiëncywinst)
 - verbreed (uitwisselen en benutten van aanwezige expertise, infrastructuur, instrumenten en aanpak)
 - verduurzaamd door inzet van reguliere middelen en bundeling van de inzet van (tijdelijke) projectmiddelen;
7. Behoud, versterking en zonodig uitbreiding van een goede onderwijsinfrastructuur vinden we van belang.
8. Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt willen we verder versterken. Ondermeer door versterking van de driehoek leerling/werknemer-leerbedrijf-school.
9. Als deelnemende partijen zetten we beschikbare middelen in ter realisering van onze ambitie en doelen. Deze middelen worden zo veel mogelijk integraal ingezet.

6. Onze aanpak

Om de ambitie en doelen te realiseren hanteren we de volgende aanpak.

1. *Lokaal-provinciaal-noordelijke regio*

We zoeken naar de 'maat der dingen'. We gaan na of we een actie of activiteit het beste lokaal/regionaal kunnen uitvoeren, dan wel dat een provinciale of noordelijke aanpak ons het meeste resultaat en rendement op levert.

We doen daarbij recht aan de eigenheid en kracht van lokale/regionale samenwerkingsverbanden. De provinciale en noordelijke schaal en structuren benutten we wanneer we hier voordeel uit kunnen halen.

2. *We benutten het bestaande en gaan dit versterken*

We brengen de lopende activiteiten en acties in beeld. Deze toetsen we op de bijdrage aan de beoogde resultaten van onze Techniekagenda Noord Nederland. We denken hierbij ondermeer aan Technet, SXC, programma Bètatechniek. Actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt brengen we in beeld en beoordelen deze op nieuwe kansen. Waar nodig stellen we onze plannen, acties en activiteiten bij en verbinden we vergelijkbare activiteiten in Noord Nederland wanneer dit leidt tot versterking.

3. *Nieuwe kansen benutten*

Noord Nederland kent tal van plaatsen waar nieuwe initiatieven ontplooid worden die betrekking hebben op de technieksector. De kansen die hier ontstaan (personele fricties) die bijdragen aan de realisatie van onze doelen gaan we proactief benutten.

4. *Onze Regionale Actieagenda Techniek Noord Nederland*

We gaan snel met elkaar aan de slag om een eerste Regionale Actieagenda Techniek Noord Nederland op te stellen. We koersen daarbij op realisatie hiervan in dit najaar 2013.

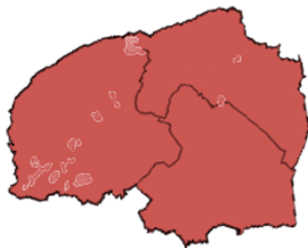
We geven in onze Actieagenda aan wie wat gaat doen, wat door wie wordt bijgedragen en welk resultaat wanneer bereikt zal zijn. We gaan daarbij niet uit van volgorde van de acties maar koersen op gelijktijdigheid van de acties.

We monitoren regelmatig de voortgang, beoordelen de resultaten en sturen waar nodig bij.

5. *Evaluatie Techniekagenda Noord Nederland*

Jaarlijks evalueren we de voortgang van onze ambities en doelen. Dit geldt ook voor onze uitgangspunten en aanpak van onze Techniekagenda Noord Nederland.

Zonodig stellen we deze bij. Bijstelling van onze doelen doen we in afstemming en overleg met de landelijke overheid.

6. *Onze uitvoerings- en afstemmingsstructuur*

We willen met elkaar maximaal benutten hetgeen aanwezig is in onze regio. Dit vergt een structuur voor:

- de uitvoering van acties (lokaal/regionaal, mogelijk provinciaal of in noordelijk verband);
- afstemmen en monitoren (regionaal, provinciaal, noordelijk verband)

We gaan dit op noordelijke schaal zo licht mogelijk vormgeven.

We kijken ook naar de bestaande structuren en waar nodig en mogelijk gaan we dit in- of aanpassen.

Hierbij willen we stakeholders benoemen (wie en waarvoor) en daarmee de resultaatverantwoordelijkheid beleggen.

De recent vormgegeven (provinciale) structuur van Technisch Beroepsonderwijs in Friesland/Toptechniek in Bedrijf kan daarbij vertrekpunt zijn. We gaan daarbij na op welke wijze dit in de provincies Groningen (2 VO-onderwijsinstellingen die hiervoor zijn aangewezen) en Drenthe (Regionale Techniekagenda's) kan plaatsvinden. Ook kijken we daarbij nadrukkelijk naar de samenwerkingsrelaties in het bedrijfsleven die een techniekagenda hebben.

De komende periode (2013/2014) willen we benutten om een techniekstructuur Noord Nederland verder vorm te geven. Dit gaan we in tempo en ook zorgvuldig doen. De noodzakelijke communicatie en afstemming zal hierbij leidend zijn. We koersen hier bij op een samenwerkings- en netwerkstructuur.

7. *Onze Middelen*

Via tal van kanalen financieren we nu al versterking van instroom, kwaliteit en behoud van goed opgeleid vaktechnisch personeel in onze noordelijk regio.

Zonder uitputtend te zijn:

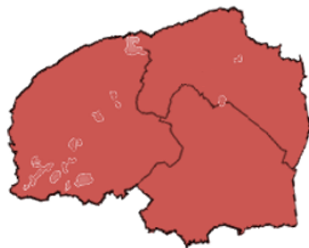
- onderwijsmiddelen (PO, VO, MBO, HBO)
- middelen werkgeversorganisaties
- branchemiddelen (O&O-fondsen)
- middelen platform bètatechniek
- private bijdragen individuele bedrijven
- afzonderlijke gemeenten
- afzonderlijke provincies
- Europese (structuurversterkende) middelen (EFRO, ESF, POP) die Noord Nederland beschikbaar heeft of krijgt in SNN-verband;
- landelijke projectmiddelen (bv. Actieplan jeugdwerkloosheid)

Deels zijn deze structureel van aard, deels betreft dit tijdelijke projectfinanciering.

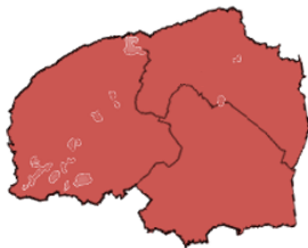
Waar mogelijk gaan we versnippering tegen om zo efficiënter met onze middelen om te gaan. Afstemming en bundeling staan daarin centraal.

Actueel doet zich dit voor met:

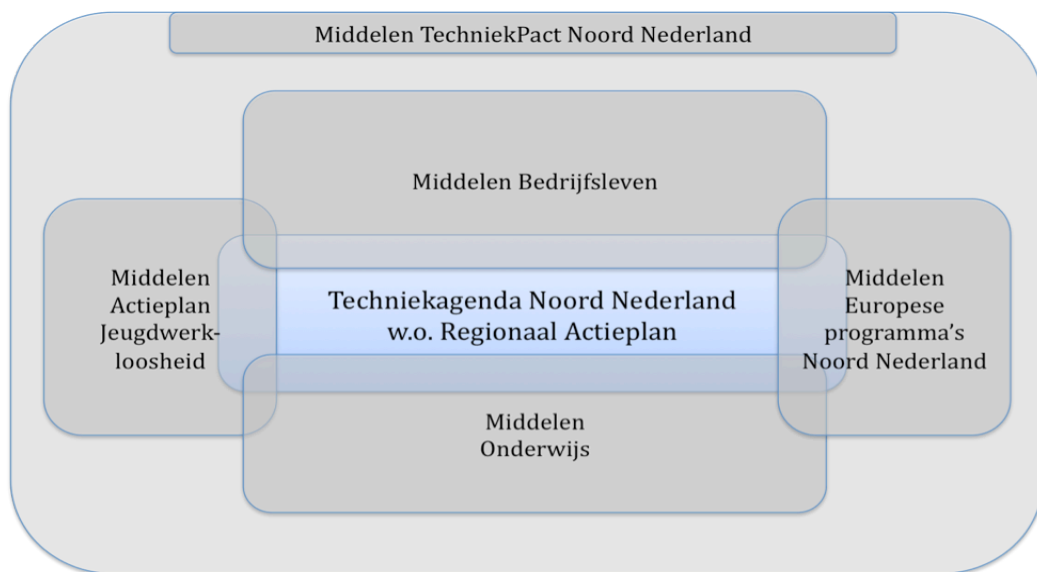
- de middelen die zowel voor het onderwijs (MBO; opscholen voor en naar techniek) en de gemeenten (arbeidsmarktregio's) beschikbaar komen in het kader van het nieuwe Actieplan Jeugdwerkloosheid (2013-2014);
- de middelen in de nieuwe Europese programma's (2014-2020). Idee is hiermee de infrastructuur (aanjaagfunctie, afstemming) te faciliteren.

Wanneer blijkt dat we acties en activiteiten niet gefinancierd krijgen met eigen middelen zullen we een beroep doen op landelijke middelen van het TechniekPact.

In schema zien we de inzet van middelen die vallen onder onze Techniekagenda Noord Nederland als volgt:

Figuur 5. middelen Techniekagenda Noord Nederland

Toelichting

Deze figuur geeft aan welke middelen worden ingezet ten behoeve van versterking technisch personeel in Noord Nederland. Het gaat hierbij om afstemming, samenhang en synergie. Partijen die over deze middelen beschikken blijven autonoom in en verantwoordelijk voor de inzet en verantwoording hier van. In ons Regionaal Actieplan Techniek Noord Nederland willen we deze zichtbaar maken.